

Місцевість

Ірен Роздобудько

Над Місцевістю висіли червоні хмари.

Коли в них влучали діти – з рогатки або просто – влучали, з них на дахи і вулиці осипався кармінно-коричневий пісок і ще довго скрипів на зубах, залишаючи присмак металу.

Ми в'їхали туди ввечері, коли хмари вже були до чорноти випалені низьким сонцем, крихкі, мов папір, котрий потримали над свічкою.

Авто, переїхавши пропускний пункт через міст, зведений над глибоченною кільцевою траншеєю, підстрибувало на латаній-перелатаній дорозі.

– Люди тут непогані, – заспокоїв супровідник. – Тільки з ними треба спокійно, без емоцій. Це принципово важливо. І раджу відчинити вікна: вони непокояться, коли не бачать вміст будь-чого. Тут навіть мішки для перегною – прозорі.

Я відчинила всі віконця, і одразу на зубах скреготнув пісок із солоним металевим присмаком.

– Тут своя специфіка, – продовжував говорити супровідник, помітивши моє незадоволення. – Ми поважаємо закони.

І додав, різко крутонувши кермо вліво, аби об'їхати тріщину:

– Мусимо поважати...

– А давно існує Місцевість? – запитала я, вмикаючи диктофон.

– Ви здуріли? – вигукнув супроводжувач. – Негайно сховайте свою машинку! Ви нас усіх підставляєте! Це – смерть. Причому – на місці! І все.

– Але ж ви сказали, що люди тут хороші і миролюбні...

– Саме тому не треба їх дратувати. Свого часу тут полягло немало вашого брата – дражнили ось такими машинками. А їх не треба дражнити. Це їх принижує. Вони дуже горді. Вони не люблять, коли їх принижують. До речі, раджу говорити з ними реченнями, котрі не перевищують обсягу трьох-чотирьох слів.

– І їм цього вистачає?

Супроводжувач із подивом поглянув на мене, знизав плечима і посміхнувся:

– А хіба цього замало, аби попросити їсти? Чи привітатися? Вони нічого не ускладнюють. Вони – трударі, їм нема коли говорити. На те у них є керівництво. А вони всім задоволені. Це – ідеальна місцевість.

Знання про ідеальну Місцевість я отримала протягом тих хвилин, доки авто прямувало до найближчого готелю.

Виявилося, що, коли виникла Місцевість, достеменно не знає ніхто.

Подейкують, що їй не менше двох тисяч років.

Її масштаб і чисельність ніколи не обчислювались через те, що науковці або ті з дослідників, хто вибивався за межі, зовсім непатріотично втрачали цікавість до вивчення свого рідного краю.

Тому в енциклопедіях світу цій Місцевості було приділено лише кілька значущих рядків, серед яких були епітети "Велика" і "Могутня".

Як такого, "корінного населення" в Місцевості немає.

Надто багато намішано в тій діжці!

Усе населення перемішалося, немов горох, квасоля, гречка і рис в одному мішку.

І кожна з безлічі народностей вважала себе "корінною", час від часу доводячи це безглуздою, але веселою різаниною. Після якої в порожніх будинках залишалися тільки деталі приналежності переможених до якогось клану у вигляді зашифрованих орнаментів на обрусах і килимах.

Різанина "врівноважувала" народонаселення.

Підручники з історії тут переписувалися приблизно раз на п'ять-сім років, залежно від того, хто брав гору.

Частіше за все це були бугіси...

Бугіси, або буги, прабатьківщиною яких вважається місцевість у районі озер Темпе і Сиденренг в Індонезії... Вони опанували ці території в середині другого тисячоліття до нашої ери. І тоді ж деякі з них – головним чином воїни, непридатні до землеробства, – почали поволі розповзатися світом.

Якесь із племен осіло саме в цій Місцевості, заснувавши свою маленьку колонію.

Вони давно втратили зв'язок зі своєю етнічною групою в провінції Сулавесі, залишивши собі у спадок досить складну писемність і релігію, котра, переживши купу трансформацій, мала в собі елементи індуїзму й анімістичних вірувань.

Буги розвинули тут вирощування рису, кукурудзи, цукрової тростини, завезли із собою коней і буйволів, а згодом зайнялися риболовлю. Задля збереження автентичності, яку тут уже мало хто шанував, новонародженим часто давали однакові імена: дівчинку називали Джакартою, а хлопчика Джакартом – за назвою столиці Індонезії, яку ніхто ніколи не бачив...

Отже, Джакартів і Джакарт тут було до біса.

Коли буги приходили до влади, імператорів, а пізніше – "коменданте" чи президентів можна було відрізнити по номерах: від Джакарта Першого до Джакарта Сімдесят Восьмого.

Часом їх називали за родом діяльності чи характерними рисами.

Скажімо, Джакарт Третій – "Милосердний" – увів гуманну смертну кару через повільне випущення крові крізь особливий надріз судини на горлі, що було безболісно. А Сімдесятий – "Рибалка" – запровадив у навчальних закладах обов'язкове вивчення всіх тонкощів рибальства, зробивши відкриття найкращого улову – на свіже коров'яче око.

До епохи, яку один із правителів назвав Великою Асиміляцією, кожен гілку народонаселення Місцевості можна було відрізнити від іншої за родом діяльності.

Етнічна ворожнеча в Місцевості виникла давно й існувала, мов повітря.

Кожен клан претендував на перший крок цієї кам'янистою землею.

Відверто кажучи, копти були добрішими.

Копти так само, як і буги, вважають себе першими відкривачами Місцевості.

Звісно, від справжніх коптів у них залишилась хіба що гордість від того, що вони – нащадки давніх єгиптян. А від зовнішності – видовжені мигдалеподібні очі і гладенька, ніби відшліфована нефритовим валком, шкіра кольору молодого меду.

Вони прибули в Місцевість, коли в Єгипті Халкідонська соборність зазнала гонінь.

Копти ревно пишаються своїм походженням, шанують Папу своєї Церкви, як і всі інші православні, святкують Великдень і зберігають мову, що виникла в часи еллінізму, – трохи схожу на грецьку зі значним домішком діалектів своїх пращурів – мови фараонів.

Усі жінки вирізняються з-поміж інших поставою Нефертіті.

Навіть їхні кішки – стрункі і шовковисті – мають високі лапки й довгі шиї.

І вигріваються на сонечку в позах кам'яного Сфінкса.

Були часи, коли копти намагалися встановити тут свою державність – адже ніколи її не мали. Але ці прагнення тонули в потоках їхньої ж крові.

І якщо порахувати дні їхнього правління на цих просторах, то за всі тисячоліття навряд чи набереться хоча б зо п'ять років, коли на імператорський (згодом – президентський) балкон Комендатури виходив представник цієї народності.

Проте портрети пращурів, намальовані, як і всі коптські ікони, у стилі примітивізму, висіли в кожній родині, головою якої був нащадок копта.

Третьою за чисельністю і боротьбою за пальму першості були, хоч як це дивно, каталонці.

Досі не встановлено, від чого вони втікали чи чого шукали, мандруючи морями-океанами, доки не наштотхнулися на ці, як вони нині запевняють, пустельні землі.

Каталонці завезли до Місцевості "сардану" – національний танець, "хамон" – рецепт сирокоченого свинячого м'яса і "сіесту" – полуденний відпочинок, що триває з першої до третьої години.

Крім цих чільних і більш чисельних націй мешкали тут болівійці, мексиканці, індійці – головним чином, ті з них, хто з давніх-давен кинувся блукати світами у пошуках щасливішої долі, пригод або просто тікав від переслідувань.

Траплялися тут і представники європейської і навіть слов'янської раси.

А якщо копнути глибше, знайшлися б, певно, і ті, хто вважав себе нащадками інопланетян.

Одне слово, Місцевість час від часу трусило від міжнаціональних чи міжконфесійних війн або загальних і тому – об'єднуючих! – епідемій.

Лад навів Джакарт Шістдесятий, або просто – Шістдесятий "Великий". Той самий, хто започаткував Велику Асиміляцію.

Перед тим різанина в Місцевості досягла такого розмаху, що вже ніхто не пам'ятав, з чого все почалося і кому належала ініціатива взятися за ножі й мачете.

Сусіди вирізали сусідів, з якими ще вчора пропускали чарочку анісової горілки.

Історії – одна страшніша за іншу – передавалися з вуст у вуста: буги прибивають цвяхами немовлят до стін їхніх розорених помешкань, каталонці закопують у гарячий

пісок цілі райони коптів, а ті, в свою чергу, знищують і тих, і тих.

Чутки розпалювали ворожнечу.

Безлад тривав доти, доки на балкон Комендатури не вийшов Джакарт Великий.

І проголосив Велику Асиміляцію.

Взагалі всі важливі рішення споконвіку тут проголошувались перед будинком Комендатури. Тоді завжди зачинена і захищена охоронцями брама Муніципальної Ради відчинялася.

По всьому периметру виставлялися великі діжки з вином, а посередині – велетенський казан із вареним м'ясом. І втомлений чварами, очманілий від вбивств натовп кидався на той запах.

Їли руками, часом – з землі, запихаючи великі шматки до горлянок.

Часто це призводило до миттєвої смерті.

Пили, підставляючи роти під струмені, що били з прорубаних отворів у діжках, – та так, що жодна крапля не досягала землі. Потім пускалися в шалені танці, аж доки падали посеред площі і засинали. Хто до ранку, хто – навіки.

Мертвих кидали в рів із водою, живі розповзалися самі, а брама зачинялася.

Встановлювався лад. До того часу, доки тривала влада переможців.

Так було і в той день, коли на балкон вийшов Шістдесятий.

Перед тим як юрмі вдатися до свята їжі й питва, він виголосив промову, суть якої зводилася до нової політики Місцевості.

Він урочисто оголосив еру Великої Асиміляції – того кита, на якому віднині будуватиметься благополуччя всіх, хто тут мешкає.

Подейкували, що Шістдесятий вчився в Європі, – і йому повірили.

Але всі набуті за кордоном ідеї і знання, правильність яких не підлягала сумніву, зазнали значних змін, мов експортована без належної заморозки риба.

І тому відгнали гнилизною.

Задуха існування в Місцевості стала нормою – її просто перестали помічати.

Суть Асиміляції полягала в тому, що Шістдесятий ввів примусове міжетнічне одруження. Буги одружувалися з каталонками, а каталонці з коптками.

Таким чином, як вважав Шістдесятий, мали припинитися війни.

Віднині вони точилися лише в одній, окремо взятій, родині й часом таки призводили до різанини: який-небудь нащадок бугів міг запросто відправити в кращий світ дружину-каталонку, а за нею і двійко власних діточок – лише за те, що якоїсь миті йому здалося, що вони більше схожі на матусю.

Але на це не звертали особливої уваги. Такі "родинні справи" тривали в судах п'ять-десять хвилин і обмежувалися стягненням штрафу на користь бюджету Місцевості.

Під час Великої Асиміляції суспільство нарешті розподілилося лише на два табори – Активістів і Пасивних. Власне, різниця в їхній ідеології була незначною: одні вимагали хліба, інші – видовищ. Хіба що Пасивні всі свої пропозиції висловлювали на папері, а Активні підтримували вимоги без зайвих слів – гверами та кулаками.

Звісно, з часом змінювалися і порядки. Під кінець двохсотого року проголошення

Великої Асиміляції суспільство почало повертатися до своїх коренів, хоча міжнаціональні шлюби вже давно увійшли до норми, їх ніхто не засуджував, але й не вітав. З позитивних надбань минулого, на користь моралі, залишили принципи виховання молоді. Вони були непорушні: роздільне навчання, обов'язкове одруження не пізніше двадцяти років з метою покращення демографічного становища країни, заборона на розлучення і суворе покарання за зраду. Дівчинка після дванадцяти років мала ховати тіло під довгою сукнею, а волосся – заправляти в дві хустки. Аж доки не виходила заміж. Тоді сукня могла бути будь-якою, але хустка – обов'язковим атрибутом, адже вважалося, що саме в довгому жіночому волоссі народжуються чорти...

Ось такі уривчасті відомості ми отримали від супроводжувача.

– Місцевість – один із тих небагатьох країв у світі, де ще існує лад, стабільність і той страх, який давно втратили ті, хто називає себе демократами, – завершив свою розповідь він.

Авто зупинилося біля готелю.

* * *

...першим ділом я витягла з дна валізи одяг, що його приготувала, переглядаючи світлини в Інтернеті, які ще не встигли видалити з Мережі. Мала надягти довгу сукню в "леопардових" плямах, босоніжки на дерев'яній платформі і хустку на голову.

Надягла, ніби поринула в далеку матусину юність, і пішла містом.

Оминула майдан Джакарта "Рибалки", вийшла в провулок Червоної Джакартії, повернула на вулицю Великої Асиміляції...

До закінчення комендантської години лишалося небагато часу. Люди, яких, власне, було небагато, стояли в чергах за шашликами, що смажилися чи не на кожному кроці, і за пластиковими тарілками з рідким капустяним супом. Їли під деревами, розсідаючись колами на червоній від пилу траві. Не гомоніли, оглядали мене важкими поглядами, від чого під подолом моєї леопардової сукні здіймався огидний лоскіт.

За рогом вулиці імені Джакарта "Веселого" стояли сірі триповерхівки і пахло вишнями.

Тут завжди пахло вишнями...

Навіть взимку сніг мав вишневий смак.

Дісталася останнього будинку, піднялася на третій поверх. Стукнула три рази – довго і два – коротко. Як тоді...

Двері відчинилися.

Без привітання і жодних пояснень я сказала:

– Збирайся, я приїхала за тобою.

* * *

– Хліб, масло, курка, два рулони туалетного паперу, зелений горошок, банка збираного молока... Все – безкоштовно раз на місяць. Вам таке ТАМ видають? А нам – так. На цьому можна добре зекономити. Я розподіляю курку на три частини і варю драглі – на місяць вистачає.

Її кухня була такою, якою я її бачила востаннє...

В ті дні, коли тут стояв дим коромислом,
рікою лився дешевий портвейн, по який
час від часу вискакували до нічного кіоску ті,
хто ще був спроможний пересувати ноги.

І – точилися розмови,
овіяні шаленим бажанням пригод і мандрів.

І – щільними, непереможними хвилями
здіймалася любов до всього, на що падав зір...

– Ми тут – як одна велика родина! І всі – рівні. Якщо немає води – її немає у всіх.
Ніхто не хизується шубами чи світлинами з-за кордону. Ніяких ювелірних магазинів чи
автосалонів! Здоровий сон, здоровий спосіб життя, все – по справедливості. Нічого
зайвого. У цю суботу будемо пиляти вишні – вони затуляють світ у дворі і заважають
приладам нічного бачення. Усе має бути на видноті. Ніхто нічого не приховує. І не має
хибних думок! Раз на місяць – плановий огляд у Психологічній варті. Ну і... – Вона
зняковіла. – З одруженням жодних проблем: тут усім призначають гідну пару. Ніхто не
залишається на самоті. Народжуються діти. Харчування подвоюється...

...Тут ми смажили цибулю з кабачками,
і відкривали ножом кільку в томатному соусі,
і, наосліп тицяючи виделкою
в солоний хрумкий огірок,
шикали один на одного,
щоби не пропустити жодного акорду гітари,
жодного слова поезії.

І сперечалися до ранку
про роль інтелігенції в розвитку людства.
Про музику і живопис.
Про людяність і майбутнє,
котре має розвиватися за принципом спіралі:
кожна попередня помилка
звужує можливість для іншої.

І про свободу,
котра неодмінно мусить вилитись
через вінця цієї кухні,
адже нас було так багато
і кожен був назавжди запаморочений
тим вишневим запахом,
що в'ївся в цю благословенну околицю...

– А які паради на честь Великої Асиміляції! Яка єдність! Які пісні! А риття траншей
– це справжнє всенародне свято! Всі разом ми укріплюємо нашу недоторканність, нашу
міць. Ти бачила, які глибокі траншеї довкола?! Кожен мусить за своє життя вирити по

сто тонн землі. Це той труд, який облагороджує. Тільки труд зробив із мавпи людину! Це тобі не пальцями по клавіатурі стукати! Ми робимо справу. І відчуваємо вдячність і повагу до наших керманичів. І все це завдяки тому, що викорінили весь непотріб!

...ми були тим непотребом,
щільно напакованим Стругацькими,
спантеличені імпровізами Боббі Макферріна,
втоплені по вінця
в присмерковий мед Рембрандта,
обтесані до кісток Пінзелем,
зашифровані малою літерою
в "Пересопницькому Євангелії",
ми не вміли ходити строем
і вдавали з себе п'яних
або хворих на ідіосинкразію,
ми вчилися літати,
взявши до рук по два китайські віяла,
і стрибали з гаражів, ламаючи ноги...
Вона поклала мені на тарілку холодець.

Він трохи підтанув і розтікся по тарілці білуватою масою. Я взялася за виделку, розгрібаючи цю драглисту масу, в якій помітила маленький жовтий кіготь.

І тільки зараз відчула, як втомилася.

- Вже пізно, - сказала вона. - Ти можеш заночувати у мене. Все одно тебе зараз можуть затримати - починається комендантська година. Та й мені неприємності ні до чого, якщо тебе допитуватимуть, де була.

Я кивнула, помітивши, що за ці півгодини не промовила ані слова.

Вона повела мене до кімнати, попередивши, що після десятої води не буде - тож нема чого заходити до ванної. Дістала з шафи плед, кинула на диван.

Посміхнулася:

- Будемо спати разом! Як колись. Ти не проти?

Я була не проти, адже добре пам'ятала, як валилися на цей самий диван після танців у передмісті, куди втікали після школи, і як гомоніли до ранку, накрившись тим самим пледом, аби не чули її батьки.

- Батьки померли ще тоді, - вловивши мій погляд, сказала вона. - Пішли під бетеери, дурні...

Вона зітхнула і додала:

- Тоді у нас іще не працювала Психологічна варта. І пігулок не роздавали. Я спочатку сумувала. З пігулками стало легше. Набагато легше.

Вона зняла хустку, і руде волосся - таке, яким я його пам'ятала, - розпалося по плечах окремими пасмами.

Прекрасне руде волосся, якому заздрили в школі навіть старшокласниці!

- Хочеш, я завтра принесу тобі шампунь? - сказала я. - Я взяла з собою про всяк

випадок.

Я просто не знала, що ще можу сказати. Може, ось так – про жіноче?

– Це не корисно, – сказала вона. – Заважає роботі сальних залоз.

Я кивнула і, не роздягаючись, залізла під стіну.

Вона накрила мене пледом.

Чорт забирай, він пахнув вишнями...

Можливо, якщо цей запах зберігся, – засинаючи, подумала я, не все ще загублене – і колись він, як маленька змійка, вповзе у вуха, в ніздрі, добереться до того центру, щільно оплетеного звивинами і судинами, де, скрутившись калачиком, спить знешкоджена віра, понівечена гідність, скалічена індивідуальність. Адже ті вишні під будинком іще не спіяли, ще стоять і осипаються на коричневу траву, накривають її червоним, живим килимом...

...Прокинулась від шурхоту в коридорі.

І від того, що вітерець заліз під плед, засвідчуючи, що я тут сама і що поруч немає її теплового боку.

Звук був незнайомий.

Але з давніх часів вплив із пам'яті: так набирається диск телефону. Вжик – туди, вжик – назад. Таких телефонів я давно ніде не бачила...

– Прошу один-сімнадцять, – почула її тихий голос, і через паузу вона чітко назвала своє ім'я, додавши: – Мій номер чотири-шість.

І ще через паузу:

– Прошу прийняти виклик: агент іноземної розвідки. Неозброєний. Стать – жіноча. Мета? Пропаганда й агітація.

Через паузу:

– Добре. Чекаю.

Через паузу:

– Зараз? Зараз відпочиває. Окремі побажання до варті?

Пауза затягнулася.

І я почула, як стишеним голосом, у якому завібрували знайомі нотки – ті самі, з якими ми виклянували в батьків гроші на морозиво:

– ...нехай поспить іще годинку...

Я заплющила очі, котрі чомусь стали важкими, немов білизна, яку витягаєш із води.

Вона тихо підкотилася під мій бік, накрила моє плече пледом.

І рівно задихала.

Так рівно і так спокійно, як може лише людина, котра виконала свій обов'язок.

* * *

...Я навіть забула взутися!

І хустку лишила в кухні на столі.

Не забула лише найважливіше: поцілувати її в чоло – в те місце, де, як мені здавалося, знаходився той мозковий центр, обплутаний живими звивинами і судинами,

те священне місце, де, скрутившись невагомою хмаринкою, дрімає вишневий аромат.

Темні, неосвітлені провулки, вулиці і площі імені Джакартів, від "Першого" до "Шістдесятого", ті самі, по яких могла бігати наосліп і котрі називалися "Вишневими" або іменами давно забутих тут письменників, – не лякали мене. Адже я була вдома!

А буги, копти, каталонці і вся тисячолітня історія Місцевості та й сама її назва – вигадкою Психологічної варті з її безкоштовними пігулками. І вона не надавала цій місцевості жодної величі.

Її велич була ще маленькою, незначною і непомітною – в тому вишневому ароматі, котрий лишався на околицях, у пам'яті ніг, котрі безпомилково вивели мене до лазівки, де не було траншеї, що відділяла її від світу.

А можливо, в тому шепоті з проханням про годину мого відпочинку...